

Tematikus összeállítás

A MAGYAR ROMA POPULÁCIÓ EGÉSZSÉGÜGYI, SZOCIÁLIS ÉS TÁRSADALMI JELLEMZŐI ÉS A FELZÁRKÓZTATÁS LEHETŐSÉGEI

HEALTH AND SOCIAL CHARACTERISTICS OF THE HUNGARIAN ROMA POPULATION, AND OPPORTUNITIES FOR CLOSING THE GAP

VENDÉGSZERKESZTŐ: PETRÁNYI GYŐZŐ, VOKÓ ZOLTÁN

BEVEZETÉS

INTRODUCTION

Vokó Zoltán¹, Poór Gyula²

¹az MTA doktora, igazgató, Semmelweis Egyetem Egészségügyi Technológiaértékelő és Elemzési Központ, Budapest
voko.zoltan@semmelweis-univ.hu

²az MTA levelező tagja, főigazgató, Országos Reumatológiai és Fizioterápiás Intézet, Budapest
poor.gyula@orfi.hu

Napjaink egyik legjelentősebb népegészségügyi kihívása kétségek nélkül az egészségben mutatkozó társadalmi egyenlőtlenségek mérséklése. A lakosság egészségi állapotában mérhető egyenlőtlenségek mélyen gyökereznek a társadalmi-gazdasági állapotokban és azokban a társadalmi strukturális tényezőkben (politikai berendezkedés, intézményrendszer, kultúra stb.), amelyek fenntartják ezeket. A magyarországi roma lakosság egészségi állapota évtizedek óta különösen kedvezőtlen, és elmarad a többségi társadalom nemzetközi viszonylatban egyébként is rossz egészségi mutatóitól. Ez a kedvezőtlen kép az egészségi állapotot közvetlenül meghatározó életmódbeli és környezeti tényezőkben is tükröződik, ahogy ezt az elmúlt évtizedek kutatásai világosan bemutatták. A helyzet javítása nem tűr halasztást. A fentiekből fakadóan érdemi, lényegi változás csak széles körű, tudományosan megalapozott, kitartóan, következetesen, éveken-évtizedeken keresztül végigvitt társadalompolitikai, oktatási, foglalkoztatási, fejlesztési intézkedésekkel, programokkal lehetséges. Emellett az érintettek bevonásával kialakított és megvalósított, a hátrányos helyzetű, esetenként speciálisan a roma lakosságot célzó egészségügyi, egészségfejleszt-

tési programoknak is van létjogosultságuk, de önmagukban nem elégségesek ahhoz, hogy tartós, nagy léptékű, a lakosság széles tömegeit érintő változást hozzanak.

A kérdéskör megvitatása céljából az MTA Környezet és Egészség Osztályközi Állandó Bizottsága, a Megelőző Orvostudományi Bizottság és a Magyar Környezetvédelmi Egyesület *A magyar roma populáció egészségügyi, szociális és társadalmi jellemzői és a felzárkóztatás lehetőségei* címmel közös tudományos ülést szervezett 2018. május 31-én a XV. kerületi Polgármesteri Hivatalban. A következő közlemények az ezen az ülésen elhangzott előadások kibővített összefoglalói. Általuk képet nyerhetünk a roma lakosság egészségi állapotának főbb jellemzőiről, illetve néhány sikeres kezdeményezés eredményeiről is.

Ádány Róza és *Sándor János* közleménye sokrétűen mutatja be a roma lakosság egészségi állapotát, és felhívja a figyelmet arra, hogy a kép jóval árnyaltabb annál a sommás megállapításnál, hogy az rosszabb, mint az átlaglakosságé. Hangsúlyozzák a társadalmi-gazdasági tényezők elsődülő szerepét, de egyes betegcsoportok esetén vizsgálataik alapján a genetikai fogékonyság eltéréseit is kimutatják. A Roma Integráció Évtizedével (2005–2015) párhuzamosan történt egészségmagatartás-vizsgálatuk aláhúzza annak fontosságát, hogy milyen nagy szükség lenne az egészséghatás-vizsgálatok megfelelő léptékű és színvonalú végzésére hazánkban. *Kósa Karolina* és *Kőműves Sándor* írása az egészségügyenlétlenség szakterületén kevésbé jártas olvasóknak kiváló bevezetőt ad a kérdés fogalmi rendszerébe, és ráirányítja a figyelmet a probléma globális jellegére. *Petrányi Győző* nagyon specifikus területtel foglalkozó közleménye rávilágít arra, hogy az egyes etnikumok genetikai sajátosságainak ismerete hozzájárulhat a hatékonyabb egészségügyi ellátásukhoz. Az etnikumok genetikai jellemzőinek kutatása az ezen a területen korábban elkövetett történelmi bűnök miatt társadalmilag, etikailag érzékeny terület. A bemutatott munka azonban igazolja, hogy a tudományos kutatás etikai szabályait betartva végzett kutatásoknak van létjogosultságuk és lehet közvetlen társadalmi hasznuk. Elkötelezettségéből, szakmai alázatból sokat tanulhattunk mindnyájan *K. Nagy Emese* előadásából. Közleménye tudományos igényességgel mutatja be a hazai közoktatás jellemzőit, az iskolai szegregáció jelenségét, azt a hazai környezetet, amelyben a hátrányos helyzetű, elsősorban roma tanulók számára kialakított oktatási modelljüket sikerre tudták vinni. A hejőkeresztúri iskolában a Stanford Egyetemről adaptált, majd továbbfejlesztett Komplex Instruációs Program (KIP) kiváló példája annak, hogy elkötelezett, hozzáértő szakemberek a helyi közösséggel együttműködve sikerre tudnak vinni népegészségügyi programokat, projekteket – a hejőkeresztúri oktatási program teljes joggal tekinthető annak –, és ezek országosan kiterjeszthetőek. A programot ma már közel százötven iskolában alkalmazzák.

A négy kiváló tanulmány ugyan csak egy-egy kis szeletét tudja megvilágítani az egészségegyenlőtlenségek és azokon belül a roma lakosság egészségproblémái témakörnek, de felhívják a figyelmet arra, hogy rendelkezésre állnak azok a tudományos eredmények, amelyekre támaszkodva ezen a területen fejlődést lehetne elérni. Mindnyájunknak van felelősségünk, kötelességünk abban, hogy végre megszülessen a közös társadalmi szándék, politikai akarat az érdemi cselekvésre egy egyenlőbb, igazságosabb társadalom felépítésére, amelynek nem jellemzője, hogy évtizednyi különbség lehet egy-egy gyermek várható élettartamában, attól függően, hogy milyen családba születik.